

	MONTEORGANICA D.O.O Tel.: 020/208-040 E-mail: monteorganica@t-com.me	P.12
--	---	------

KOPIJA

**PRAVILA SERTIFIKACIJE ZA OBLAST SAKUPLJANJA DIVLJIH
BILJNIH VRSTA**

	IZRAĐENO	PROVJERENO	ODOBRENO
DATUM	20.05.2016.	11.08.2016.	12.08.2016.
FUNKCIJA	RK	RSO	Dir

Izdanje 1	P.12, rev. 0, 12.08.2016.	str. 1 od 11
-----------	---------------------------	--------------

	PRAVILA SERTIFIKACIJE ZA OBLAST SAKUPLJANJA DIVLJIH BILJNIH VRSTA	P.12
--	--	-------------

IMEI PREZIME	Ivana Vojvodić	Branislav Vojinović	Jovan Nikolić
---------------------	----------------	---------------------	---------------

SADRŽAJ:

1. CILJ	3
2. PODRUČJE PRIMJENE	3
3. OZNAKE, SKRAĆENICE I DEFINICIJE	3
4. VEZE SA DRUGIM DOKUMENTIMA	4
5. UVOD	4
5.1 Kriterijumi za sertifikaciju	4
5.1.1 Podrčje sakupljanja	4
5.1.2 Održivost prirodnog staništa	5
5.1.3 Očuvanje integriteta organskog sakupljanja	6
5.1.4 Sledljivost	6
5.2 Postupak sertifikacije u oblasti sakupljanja	6
5.2.1 Podnošenje zahtjeva za sertifikaciju	7
5.2.2 Kontrola	7
5.2.3 Odluka o sertifikaciji	8
5.2.4 Postupanje u slučaju neusaglašenosti	8
5.2.5 Održavanje sertifikata i promjene u postupku	10
5.3 Označavanje proizvoda	10
6. PREGLED ZAPISA	10
7. PRILOZI	10
8. IZMJENE	11

Izdanje 1	P.12 ; 12.08. 2016.	str. 2 od 11
-----------	---------------------	--------------

1. CILJ

Cilj ovog dokumenta je da se definišu bliža pravila postupaka sertifikacije za oblast sakupljanja divljih biljnih vrsta kao jednog vida organske biljne proizvodnje.

2. PODRUČJE PRIMJENE

Dokument je namijenjen klijentima sertifikacionog tijela koji se bave sakupljanjem samoniklog bilja i osoblju sertifikacionog tijela angažovanom u oblasti kontrole i sertifikacije.

Dokument je objavljen na veb strani ST Monteorganica, čuva se u arhivi ST u štampanoj(Registrator QMS) i u elektronskoj formi. Za čuvanje i distribuciju ovog dokumenta odgovoran je Rukovodilac kvaliteta sertifikacionog tijela.

3. OZNAKE, SKRAĆENICE I DEFINICIJE

- ❖ **DIVLJE BILJNE VRSTE i GLJIVE** (šumski plodovi i ljekovito bilje) – proizvodi dobijeni –sakupljeni u prirodnom prostoru,odnosno na zemljištu koje ispunjava propisane uslove za zasnivanje organske proizvodnje
- ❖ **SAKUPLJANJE DIVLJIH BILJNIH VRSTA i GLJIVA** - sakupljanje divljih vrsta biljaka i gljiva i njihovih djelova u svrhu prerade i stavljanja u promet u komercijalne svrhe.
- ❖ **PARALELNA PROIZVODANJA** – istovremeno sakupljanje po metodama organske proizvodnje i konvencionalno sakupljanje ili gajenje istih ili sličnih biljnih vrsta i gljiva (koje se ne mogu lako razlikovati)
- ❖ **KONVENCIONALNE METODE SAKUPLJANJA** – sakupljanje divljih biljnih vrsta i gljiva koje nije u skladu sa metodama organske proizvodnje, odnosno svako sakupljanje koje nije prijavljeno za sertifikaciju ovlaštenom sertifikacionom tijelu.
- ❖ **SAKUPLJANJE PO METODAMA ORGANSKE PROIZVODNJE** – sakupljanje divljih biljnih vrsta i gljiva u skladu sa Zakonom o organskoj proizvodnji, a koje je pod kontrolom od strane ovlaštenog sertifikacionog tijela.

- ❖ KRITERIJUMI ZA SERTIFIKACIJU – pravila definisana u određenom normativnom dokumentu prema kojima se vrši ocjenjivanje stepena usaglašenosti prizvoda, procesa ili usluge.
- ❖ PRERADA POLJOPRIVREDNIH PROIZVODA – proces kojim se mijenja primarni proizvod primjenom određenih fizičkih i hemijskih postupaka. Prerada sakupljenog bilja: sušenje, sjeckanje, presovanje, ekstrakcija, zamrzavanje, termička obrada, pakovanje, prepakivanje i sl.
- ❖ SAKUPLJAČ - fizičko ili pravno lice koje se bavi djelatnošću sakupljanja divljih biljnih vrsta i gljiva
- ❖ BERAČ - angažovano od strane sakupljača koje sakuplja/bere divlje biljne vrste i gljive. Lice

Skraćenice:

ST – Sertifikaciono tijelo

Dir – Direktor

RSO – Rukovodilac sertifikacionog odjeljenja

RK- Rukovodilac kvaliteta

P- proizvođač

4. VEZE SA DRUGIM DOKUMENTIMA

- ❖ Zakon o organskoj proizvodnji („Službeni list CG”, br. 56/2013.)
- ❖ Pravilnik o bližim pravilima i uslovima za organsku biljnu i stočarsku proizvodnju („Službeni list CG”, br.53/2014 od 19.12. 2014. god)
- ❖ Pravilnik o načinu i metodologiji vršenja stručne kontrole u organskoj proizvodnji („Službeni list CG“, broj 78/15 od 31.12.2015.god.)
- ❖ Pravilnik o preradi, transportu i skladištenju proizvoda organske proizvodnje (“Službeni list RCG”, br. 38/05)
- ❖ Pravilnik o bližem načinu i uslovima sakupljanja, korišćenja i prometa nezaštićenih divljih vrsta životinja, biljaka i gljiva koje se koriste u komercijalne svrhe (Službeni list CG, br.62/10).
- ❖ Standardne procedure Sertifikacionog tijela „Monteorganica“ P.3.

5. UVOD

Opšta pravila za sakupljanje divljih biljnih vrsta i gljiva kao vida organske biljne proizvodnje propisana su članom 13 Zakona o organskoj proizvodnji („Službeni list CG”, br. 56/2013.). Sertifikaciono tijelo je ovim dokumentom u tački 5.1 propisalo bliže zahtjeve za sakupljanje divljih biljnih vrsta i gljiva, a u skladu sa aktima navedenim u tački 4 ovog dokumenta.

Oblast sakupljanja divljih biljnih vrsta i gljiva uređena je Zakonom o zaštiti prirode (Službeni list br. 51/08 i Pravilnikom o bližem načinu i uslovima sakupljanja, korišćenja i prometa nezaštićenih divljih vrsta životinja, biljaka i gljivakoje se koriste u komercijalne svrhe (Sl.list CG,br.62/10). Subjekti koji sakupljaju divlje biljne vrste i gljive (u daljem tekstu – proizvođači) osim usaglašavanja sa Zakonom o organskoj proizvodnji moraju ispunjavati zahtjeve propisane pomenutim Zakonom o zaštiti prirode i podzakonskim aktom. Sertifikaciono tijelo od proizvođača koji imaju namjeru da sertifikuju sakupljanje divljih biljnih vrsta(u daljem tekstu – sakupljanje) zahtijeva da prilože dozvolu od nadležne institucije – Agencije za zaštitu životne sredine.

5.1 KRITERIJUMI ZA SERTIFIKACIJU

5.1.1 Područje sakupljanja

Proizvođač mora posjedovati imovinsku i eksploatacionu dozvolu za sakupljanje sa definisanog područja sakupljanja – dozvolu od Agencije za zaštitu životne sredine ako je površina u državnom vlasništvu, ili ugovor sa vlasnikom površina sa kojih se vrši sakupljanje ukoliko su u privatnom vlasništvu.

Područje na kome se vrši sakupljanje mora biti definisano. Proizvođač na mapi u razmjeri 1 : 50 000 koju prilaže prilikom predaje zahtjeva za sertifikaciju označava sve sakupljačke oblasti i lokacije potencijalnih izvora zagađenja. Područje sakupljanja ne smije biti unutar urbanih sredina, niti u blizini industrijskih zona, rudnika, deponija, prometnih saobraćajnica, poljoprivredne proizvodnje gdje se koriste sredstva za zaštitu bilja i vještačka đubriva. Minimalna udaljenost područja sakupljanja od izvora zagađenja data je u tabeli 1.

Tab 1.

Minimalna udaljenost područja sakupljanja od izvora zagađenja	
Industrijska zona, rudnici	5 km
Deponije	3 km
Poloprivredno zemljište : - voćarska proizvodnja - povrtarska i ratarska proizvodnja	200 m 100 m
Saobraćajnice	
Frekvencija saobraćaja u 5 min.	
< 3 vozila	10 m
3 - 15 vozila	30 m
16 - 50 vozila	50 m
51- 100 vozila	200 m
Željeznička pruga	30 m

Tretirane šumske zajednice

10 km

Sakupljanje se može obavljati na poljoprivrednim površinama gdje nije bilo upotrebe zaštitnih sredstava i vještačkih đubriva u prethodne tri godine. Na području sakupljanja, koje nije poljoprivredna površina, tri godine prije sakupljanja ne smiju biti korišćena, sredstva koja nijesu u skladu sa metodama organske proizvodnje (npr. sredstva za zaštitu šumskih zajednica protiv štetočina - gubara i sl.)

5.1.2 Održivost prirodnog staništa

Prilikom sakupljanja ne smije se narušiti stabilnost prirodnog staništa i opstanak drugih biljnih i životinjskih vrsta na području sakupljanja. Sakupljanje mora biti u skladu sa propisima kojima je uređena zaštita rijetkih, prorijedenih endemičnih ugroženih vrsta i nezaštićenih vrsta (Pavilnik o bližem načinu i uslovima sakupljanja, korišćenja i prometa nezaštićenih divljih vrsta životinja, biljaka i gljiva koje se koriste u komercijalne svrhe) (Službeni list CG, br.62/10).

Sakupljači moraju imati obuku od strane kvalifikovanog predavača o dobroj sakupljačkoj praksi, poznavanju vrsta koje sakupljaju i području sakupljanja. Potvrda o sprovedenoj obuci predaje se ST prilikom podnošenja zahtjeva za sertifikaciju.

5.1.3 Očuvanje integriteta organskog sakupljanja

Proizvođač mora preduzimati preventivne mjere kako ne bi došlo do kontaminacije sakupljenog bilja nedozvoljenim materijama ili organizmima.

Sakupljene divlje biljne vrste kontaminirane materijom ili organizmom i njegovim proizvodom koji nije dozvoljen za upotrebu metodama organske proizvodnje ne smiju se označavati kao proizvodi iz organske proizvodnje. Ukoliko je proizvođač u saznanju da je proizvod sakupljanja kontaminiran materijom ili organizmom i njegovim proizvodom dužan je da bez odlaganja o tome obavijesti ST.

Zabranjena je upotreba hemijskih sredstava za zaštitu sakupljenih divljih biljnih vrsta tokom i u postupcima nakon sakupljanja (prilikom skladištenja, transporta, prerade).

Nije dozvoljeno sakupljanje ili gajenje po konvencionalnim metodama istih ili sličnih vrsta koje se ne mogu lako razlikovati i sakupljanje po metodama organskog sakupljanja (paralelno sakupljanje/proizvodnja).

U slučaju da se proizvođač bavi istovremeno sakupljanjem i/ili gajenjem po konvencionalnim metodama i sakupljanjem po organskim metodama različitih biljnih vrsta koje se mogu lako razlikovati mora obezbijediti i dokumentovati razdvajanje različitih statusa sakupljenog/gajenog bilja u svima fazama proizvodnje. Pod gajenjem se smatraju i intervencije na samoniklom bilju tipa đubrenje, navodnjavanje i sl.

5.1.4 Obezbjeđenje sledljivosti

Sakupljač je dužan da vodi evidenciju o sledećim podacima:

Izdanje 1	P.12 ; 12.08. 2016.	str. 6 od 11
-----------	---------------------	--------------

- Vrsti sakupljenih biljnih vrsta
- Načinu sakupljanja (metod intenzitet i momenat sakupljanja, skladištenja i prerade i prodaje
- Količinama sakupljenih odnosno ubranih vrsta, datumu i imenu berača
- Kvalifikaciji berača (poznavanje propisa i granica sakupljačkog područja
- Imenu lica odgovornog za sakupljanje
- Imenima drugih lica uključenih u proces sakupljanja
- Otkupnoj stanici kojoj će prikupljeni materijal biti predat

5.2 POSTUPAK SERTIFIKACIJE U OBLASTI SAKUPLJANJA SAMONIKLOG BILJA

Postupak sertifikacije u oblasti sakupljanja samoniklog bilja vrši se u skladu sa postupkom opisanom u dokumentu Standardne procedure ST „Monteorganica“ P.3. U daljem tekstu opisaće se specifičnosti postupka sertifikacije vezano za oblast sakupljanja divljih biljnih vrsta.

Jedna od specifičnosti ove organske proizvodnje je u činjenici da zakonom i pravilnicima nije propisan prelazni period što znači da proizvođači mogu dobiti sertifikat iste godine kada i podnesu zahtjev za sertifikaciju. Uslov je, naravno, da se neusaglašenosti utvrđene tokom kontrole otklone u zadatom roku.

5.2.1 Podnošenje zahtjeva za sertifikaciju

Za podnošenje zahtjeva za sertifikaciju sakupljanja divljih biljnih vrsta proizvođač popunjava i podnosi formulare

- Zahtjev za sertifikaciju Z.1.1 (prilog 1)
- Prijava za sertifikaciju šumskih plodova i ljekovitog bilja (prilog 2)
- Dokumenta iz Spiska potrebne dokumentacije - sakupljanje divljih biljnih vrsta (prilog 3)

Ako proizvođač osim sakupljanja vrši preradu sakupljenog bilja (sušenje, sjeckanje zamrzavanje, ekstrakcija, pakovanje, prepakivanje i sl.) i ima namjeru da prerađeni proizvod označava kao organski, mora postupak prerade prijaviti za sertifikaciju. Za sertifikaciju se može prijaviti samo registrovani proces prerade kod Organa uprave nadležnog za bezbjednost hrane.

Proizvođač ST predaje :

- Prijavu za sertifikaciju prerađenih poljoprivrednih proizvoda (prilog 5)
- Ostala dokumenta iz Spiska potrebne dokumentacije – prerada (prilog 4)

Ukoliko proizvođač koristi usluge prerade, transporta od strane drugih lica (podugovorene aktivnosti) neophodno je da preda i ugovor o podugovorenim aktivnostima (tačka 5.6.4 dokumenta Standardne procedure ST „Monteorganica“ P.3). Proizvođač može podgovoriti gore navedene usluge samo sa subjektima čiji je proces prerade registrovan kod nadležnog organa

uprave. Navedene aktivnosti prerade su pod kontrolom ST. Proces prerade se mora najaviti ST najmanje 48 h prije započinjanja postupka.

5.2.2 Kontrola

U oblasti sakupljanja, kontrola se odvija po principu opisanom u Standardnim procedurama ST „Monteorganica“ P.3. Ako je za sertifikaciju prijavljeno samo sakupljanje kontrola se sastoji u provjeri svih aktivnosti vezanih za sakupljanje : sakupljanje na licu mjesta, područje sakupljanja, otkupni centri, transport, skladištenje do postupka prerade i dokumentacija sakupljača.

Ukoliko je za sertifikaciju prijavljen i postupak prerade, sprovodi se kontrola procesa prerade bilo da se radi o podugovorenoj ili preradi koju vrši sam proizvođač. Proces prerade u oba slučaja mora biti usaglašen sa zahtjevima definisanim u Pravilniku o preradi, transportu i skladištenju proizvoda organske proizvodnje (“Službeni list RCG”, br. 38/05).

5.2.3 Odluka o sertifikaciji

Odluka o sertifikaciji može biti pozitivna (izdavanje sertifikata) i negativna - odbijanje zahtjeva za sertifikaciju, neizdavanje sertifikata, suspenzija/ oduzimanje sertifikata i obustavljanje postupka sertifikacije.

Izdavanje sertifikata

Nakon izvršene inicijalne (prve) kontrole sakupljanja pod uslovom da nijesu utvrđene neusaglašenosti kategorije III i IV (vidi Tab. 2, tačka 5.2.4 ovog dok.), ST proizvođaču izdaje sertifikat za sakupljanje divljih biljnih vrsta. To znači da je sertifikovana samo sirovina i da se sertifikat ne odnosi na konačni –prerađeni proizvod. Sertifikat za prerađeni proizvod od sakupljenog bilja izdaće se ukoliko je i postupak prerade bio usaglašen sa kriterijumima za sertifikaciju odnosno nijesu bile utvrđene velike neusaglašenosti - kategorije III i IV.

Odbijanje zahtjeva za sertifikaciju:

Osim slučajeva propisanih u Standardnim procedurama ST „Monteorganica“ P.3 u tački 5.4.2 zahtjev za sertifikaciju odbiće se :

- Ukoliko proizvođač ne posjeduje dozvolu za sakupljanje od Agencije za zaštitu životne sredine
- Ukoliko prijavljena područja sakupljanja nijesu u skladu sa čl.13 Zakona o organskoj proizvodnji i tačkom 5.1.1 ovog dokumenta
- Ako je za sertifikaciju prijavljena paralelna proizvodnja/sakupljanje

Neizdavanje, suspenzija/oduzimanje sertifikata:

ST neće izdati sertifikat, odnosno suspendovaće/oduzeti sertifikat ukoliko se tokom kontrole/ nadzora utvrde neusaglašenosti kategorije III i IV koje su navedene u tabeli 1 tačka 5.2.4 ovog dokumenta.

5.2.4 Postupanje u slučaju neusaglašenosti

Postupak u slučaju utvrđivanja neusaglašenosti, kategorisanje neusaglašenosti i sankcija opisan je u tački 5.8 dokumenta Standardne procedure ST „Monteorganica P.3.

U tabeli 2 dat je pregled kategorija mogućih neusaglašenosti (za oblast sakupljanja divljih biljnih vrsta) i sankcija koje se prema njima određuju kao i rokovi u kojima se moraju sprovesti korektivne mjere u cilju otklanjanja neusaglašenosti. Ne sprovođenje korektivnih mjera ili prekoračenje zadatih rokova dovodi do propisivanja strožije sankcije(više kategorije).Odluka o sertifikaciji zavisi od stepena neusaglašenosti sa kriterijumima sertifikacije.

Tabela 2

Kat. neusa glašen.	Opis neusaglašenosti	Opis sankcije (postupanje)	Kat. sankcije	Rok za otklanjanje neusaglešn.
II	Oblast sakupljanja nije jasno definisana, ili promjene nijesu ažurirane	Upozorenje	II,III	do 28dana
II	Nedostupna potvrda o upotrebi zemljišta u prethodne tri godine	Neizdavanje sertifikata/suspenzija,Oduzimanje sertifikata	III IV	do 28 dana
III	Blizina zagađivača u području sakupljanja	Neizdavanje sertifikata/suspenzija,Oduzimanje sertifikata	IV	neotklo- njivo
III IV	Neadekvatne metode sakupljanja (kojima se nanosi šteta biljnoj vrsti ili staništu - upotreba grebena, čupanje, lomljenje i dr.	Pojačan nadzor Neizdavanje sertifikata/suspenzija,Oduzimanje sertifikata	III IV	28 dana neotklonjivo
IV	Paralelno sakupljanje istih vrsta različitih statusa(org. i konvenc.)	Neizdavanje/suspenzija,oduzimanje sertifikata	IV	neotklo- njivo
III, IV	Sakupljači nemaju odgovarajuću obuku o dobroj sakupljačkoj praksi	Pojačan anadzor; Neizdavanje/suspenzija,oduzimanje sertifikata	III, IV	do 3 mjeseca
II, III	Proizvođač ne sprovodi preventivne mjere za zaštitu od kontaminacije	Upozorenje , Pojačan nadzor	II III	Odmah
IV	Upotreba nedozvoljenih	Neizdavanje/suspenzija,oduzimanje	IV	neotklo-

	PRAVILA SERTIFIKACIJE ZA OBLAST SAKUPLJANJA DIVLJIH BILJNIH VRSTA	P.12
--	--	-------------

	sredstava za zaštitu sakupljenog bilja	sertifikata		njivo
II, III	Proizvođač ne vodi evidenciju o proizvodnji	Upozorenje Pojačan nadzor	II III	do 28 dana
II, III,	Potrebna dokumentacija nije dostupna tokom kontrole	Upozorenje Pojačan nadzor	II III	do 28 dana
II	Manje greške prilikom pozivanja na sertifikaciju/označavanje	Upozorenje;	II	do 28 dana
III IV	Neusaglašeno označavanje/pozivanje na sertifikaciju (npr. značavanje proizvoda za koje nije izdat sertifikat)	Neizdavanje/suspenzija, oduzimanje sertifikata	III IV	7 dana 7 dana
IV	Proizvodi sakupljanja kontaminirani nedozvoljenim ili štetnim materijama ili organizmima	Neizdavanje /suspenzija/oduzimanje sertifikata	IV	neotklonjivo

5.2.5 Održavanje sertifikata i promjene u postupku sertifikacije

Nakon registracije, proizvođač svake godine sertifikacionom tijelu do 1. aprila dostavlja prijavni formular (prilog 2) i Godišnji izvještaj – sakupljanje samoniklog bilja (Prilog 6) i ako se vrši prerada i Prijavu za sertifikaciju prerađenih proizvoda (prilog 5). Predaja navedenih dokumenta je uslov da se u tekućoj godini sprovede nadzorna kontrola kao uslov za obezbjeđenje kontinuiteta važnosti izdatog sertifikata.

O svim promjenama koje su se desile ili se planiraju sprovesti proizvođač je dužan da, u navedenim dokumentima ili na drugi način (obavještenje u slobodnoj formi), obavijesti ST. Na primjer: ukoliko se mijenja područje sakupljanja, planira sakupljanje novih biljne vrste, angažuju novi sakupljači/berači, mijenja lokacija prerade, skladištenja, otkupnih centara, podgovorača i sl.

5.3. OZNAČAVANJE PROIZVODA

Proizvođači stiču pravo da označe kao organski prerađeni proizvod od sakupljenog bilja (npr. smrznuta borovnica, mono čajevi, mješavine čajeva i sl.) kada za taj proizvod/proizvode dobiju sertifikat od ST .

U svim drugim slučajevima (npr. kada proces prerade nije bio predmet kontrole ST, a proizvođač posjeduje sertifikat za sakupljanje) ne smije se ni nakoji način konačni proizvod dovoditi u vezu sa sertifikacijom ili označavati kao organski. Označavanje proizvoda ST provjerava nadzorom nad upotrebom sertifikata na prodajnim mjestima kao i tokom redovne kontrole proizvođača.

6. ZAPISI

7. PRILOZI

1. Prilog 1 - Zahtjev za sertifikaciju Z.1.1
2. Prilog 2 - Prijava za sakupljanje samoniklog bilja po metodama organske biljne proizvodnje P.5
3. Prilog 3 - Spisak potrebne dokumentacije - sakupljanje
4. Prilog 4 - Spisak potrebne dokumentacije – prerada
5. Prilog 5 - Prijava za sertifikaciju prerađenih organskih proizvoda
6. Prilog 6 - Godišnji izvještaj –sakupljanje

8. IZMJENE